

De Wob: een onderbenut werktuig

Utrecht
maart 2019

Sjors van Beek

- Onderzoeksjournalist bij De Limburger
- journalistvanbeek@gmail.com

Vandaag:

---

1. De Wob: eerste kennismaking & nut
2. Hoe werkt de Wob? Praktische uitleg
3. Voorbeelden

Kern van de Wob

- Zelfstandig informatie achterhalen
- De overheid daadwerkelijk controleren
- Dat is de kerntaak van een journalist!
- Serieus onderzoek? Overweeg Wob!

Hoe werkt het? Op papier.

- Schriftelijk verzoek
- Wettelijke termijnen
- Antwoord
- Klaar. “Primeur!” 😊

Hoe werkt het? Praktijk

- Tijdrekken
- Obstructie
- Ontmoedigen

Wat 'kost' het?

- Arbeidstijd
- Wachtijd
- Vastberadenheid: laat je niet ontmoedigen!
- Geld: rechtszaak 167 € griffiekosten

Wat levert het op?

- Documenten en informatie
- die de overheid **LIEVER NIET ...**
- of **NIET ACTIEF** naar buiten brengt

Drie soorten “Wob-jes”

- **1) Breekijzer:**
(Bekende) documenten die overheid niet vrij wil geven
- **2) Precisie-instrument:**
Details achterhalen
- **3) Sleepnet:**
Wat ligt er aan documenten bij de overheid?

1) Breekijzer: voorbeeld

- Onderzoek naar corruptie burgemeester
- OM wil niet bevestigen

Ad 1. Alle feitenonderzoeken, verricht in de periode van 2008 tot en met 2012 door de rijksrecherche naar (het functioneren van) de burgemeester van Helmond, dhr. A.A.M. Jacobs

U heeft verzocht om openbaarmaking van het Rijksrecherche onderzoek naar de voormalige burgemeester, de heer Jacobs. Het College deelt u hierbij naar aanleiding van uw verzoek mede dat de Rijksrecherche onder verantwoordelijkheid van de hoofdofficier van justitie van het Landelijk Parket in de periode van 1 april 2011 tot en met 1 mei 2012 een strafrechtelijk onderzoek heeft uitgevoerd ter zake ambtelijke corruptie naar deze voormalig burgemeester. Deze ambtelijke corruptie zou volgens bij de politie binnengekomen informatie verband houden met de vergunningverlening van een tweede coffeeshop in Helmond. Het openbaar ministerie heeft de zaak¹¹ tegen

De Verhalen

De bedreiging van Fons Jacobs

Een opgeblazen zaak

Wie de toenmalige Helmondse burgemeester Fons Jacobs bedreigde, blijft onduidelijk. Wel blijkt nu dat hij zélf werd verdacht van corruptie.

Fons Jacobs tijdens de persconferentie over zijn onderduikperiode (2011)

door Sjors van Beek (Sargasso) en Harry Lensink

Het leek slechts een kwestie van tijd, dan zou de provincie in handen zijn van criminelen. Bestuurders dreigden de greep op hun gemeenten te verliezen, de drugsterreur hield het zuiden des lands in een wurfgreep. Het kon zo niet langer, vond ook de Haagse politiek. Desnoods moest het leger worden ingezet.

Het was oorlog in Brabant. Althans, die boodschap beheerste eind 2010 de berichtgeving over de drugsgerelateerde incidenten in steden en dorpen. Op verzoek van vijf burgemeesters gaf minister Opstetten van Veiligheid en Justitie op 2 december van dat jaar opdracht om met een taskforce Georganiseerde Criminaliteit de orde in 'de wietschuur van Nedertand' te herstellen. Niet in het minst omdat een dag eerder bekend was geworden dat Fons Jacobs (CDA), de burgemeester van Helmond, door de onderwereld werd bedreigd en moest onderduiken.

Tegenover het huis van Jacobs verscheen een mobiele politiepost. Agenten in kogelvrije vesten en met mitrailleur op de borst zetten de straat af rond de villa in de lommerrijke buurt. De burgemeester zelf verdween een poos uit het openbare leven en zelfs een paar weken uit Nedertand. Het Openbaar Ministerie en de gemeente Helmond maakten er een hele show van: de dreiging tegen Jacobs was zéér ernstig en ongekend voor Nederlandse begrippen, en hield verband met de nieuwe coffeeshop Carpe Diem.

Die had op 1 juli 2010 de deuren geopend. Kort

Eindhovens Dagblad: 'Als ik erachter kom wie dit heeft gefinancierd, grijp ik hem in zijn magere kippennek en is hij niet jarig. [...] Dit is meer dan een misdaad, dit is een bedreiging van de maatschappij.'

Nooit is gezegd wat de bedreigingen precies behelsden, ook niet tegen Jacobs. Begin 2011 was de burgemeester weer terug op zijn post: 'Ik heb veel om voor te vechten in Helmond. De rechtsstaat moet in ere worden hersteld,' zei hij in een interview bij zijn terugkeer. 'Als we niet optreden, krijgen we hier Mexicaanse toestanden.' Desondanks werd hij al snel opnieuw bedreigd. Althans, dat beweerde het OM. De burgemeester zelf wist ook deze keer van niets. Permanent stonden er twee politieauto's voor zijn huis. Locoburgemeester Frans Stienen nam ondertussen de honneurs waar. Hij en zijn collega's uit het college van B&W krabben zich achter de oren: 'Wij vragen ons voortdurend af: waarom deze burgemeester, waarom deze coffeeshop, waarom in Helmond?'

Ambtelijke corruptie

Vrij Nedertand en de website Sargasso zijn een jaar bezig geweest om een antwoord te vinden op die vragen. We spraken met betrokkenen en vroegen talloze documenten op, zoals ambtelijke stukken over de vergunningverlening aan de coffeeshop en het politieonderzoek naar de bedreiging van Jacobs. Veel werd geweigerd en in andere stukken die wel werden overgelegd, was de meeste informatie weggeglakt. Toch leidde de poging tot reconstructie tot nieuwe inzichten. De belangrijkste daarvan is

De door Fons Jacobs gesloten coffeeshop Carpe Diem

OM volstaat met de mededeling dat er op 12 november 2012 is geseponoreerd 'op grond van het feit dat de resultaten van het opsporingsonderzoek tot de conclusie leiden dat voldoende aannemelijk is geworden dat de voormalig burgemeester onschuldig is aan het feit waarop de verdenking betrekking had'. Wat er precies is onderzocht, wie er is gehoord en wat de relatie is tot de bedreiging van Jacobs, blijft daardoor in nevelen gehuld.

Geschikte kandidaat

Dus hebben we zelf een poging gedaan. De Carpe Diem-kwestie begon in mei 2008, toen Jacobs de discussie aanzwengelde over een nieuwe coffeeshop. Helmond (88.000 inwoners) had op dat moment één verkooppunt: Bonne Ville aan 12 Wolfstraat. Een tweede coffeeshop moest de toenemende illegale straathandel tegengaan. Daar had de burgemeester zich persoonlijk sterk voor gemaakt, zoals hij dat eerder deed in zijn vorige vestigingsplaats Brunssum (zie kader p. 36).

2) Precisie-instrument: voorbeeld

- Vliegveld Maastricht MAA
- Contract met nieuwe Turkse exploitant
- Details over gemaakte afspraken

3) Sleepnet: voorbeeld

Mikwe of beerput?

Er zijn ernstige twijfels of het 'middeleeuwse mikwe' in Venlo – pronkstuk in een speciaal daarvoor gebouwde museumvleugel – wel écht een Joods ritueel badhuis is. Het NIW dook in de geschiedenis van de Venlose 'vondst van de eeuw'. Hoe kwam het etiket 'mikwe' bovendrijven, welke bewijzen zijn er voor en tegen?

SJORS VAN BEEK

In het Limburgs Museum schijnt sfeer-
vol, gedimd licht over de stenen fun-
damenten uit eind 13e eeuw. De tekst
op het begeleidende bord is stellig: 'Het
mikwe van Venlo is het oudste monu-
ment van Nederland dat daadwerke-

lag allemaal uitermate gevoelig, een kluwen
van lange tenen."

Onomkeerbare werkelijkheid

Henk van der Velde van archeologisch bu-
reau ADC was projectleider bij de opgravin-

pro zijn belicht en argumenten contra zijn
weggelaten'. ADC-man Van der Velde: „Het
gaat om interpretatieverschillen: is het glas
half vol of half leeg? Wel of geen mikwe? Ik
heb er bewust voor gekozen om het glas half
vol te laten. Dat is altijd het dilemma van een

FOTO'S: LÉ GIESEN

4. Alle **gespreksverslagen** of **notulen** of anderszins benoemde schriftelijke vastlegging van alle overleggen met vertegenwoordigers van de Joodse gemeenschap in Nederland, in Limburg en in Venlo, voor zover betrekking hebbend op vondst, conservering, behoud en tentoonstelling van het mikwe in Venlo, alsmede de daaraan verbonden uitbreiding van het Limburgs Museum;
  - Hieronder begrepen in ieder geval alle overleggen tussen enerzijds de gedeputeerden Wolfs en Lebens en anderzijds dhr. B. Wesly (NIHL), dhr. B. Jacobs (opperrabbijn), dhr. S. Wennek, dhr. A. Sterk, dhr. H. Haanen Wijnants;
  - Alsmede de overleggen tussen ambtenaren van de provincie Limburg met dhr. M. Dolmans, stadsarcheoloog van de gemeente Venlo;
5. Alle **emailverkeer** inclusief bijlages tussen vertegenwoordigers van de provincie Limburg en dhr. M. Dolmans, stadsarcheoloog van de gemeente Venlo, voor zover betrekking hebbend op vondst, conservering, behoud en tentoonstelling van het mikwe in Venlo, alsmede de daaraan verbonden uitbreiding van het Limburgs Museum;
6. Alle emailverkeer inclusief bijlages tussen vertegenwoordigers van de provincie Limburg en dhr. J. Schatorjé, directeur van het Limburgs Museum, voor zover betrekking hebbend op vondst, conservering, behoud en tentoonstelling van het mikwe in Venlo, alsmede de daaraan verbonden uitbreiding van het Limburgs Museum;

mtrmdolmans@venlo.nl

Van: mark van 't hof [mark@wentinkvanthof.nl]
Verzonden: zondag 24 oktober 2004 17:28
Aan: mtrmdolmans@venlo.nl
Onderwerp: Mikwe

ATT00001.html

Hoi Maarten,

Ik begreep van Rob Gruben dat maandag, voor jou vandaag, BAAC met een lasermeting de Mikwe in beeld gaat brengen. Daar zijn voor ons verder geen kosten aan verbonden.

Ik hoop van harte dat de opgraving snel verder kan en dat het je lukt om iemand uit Duitsland in Venlo te krijgen. Overigens gaf mevrouw Cassuto aan dat men ook voor Utrecht specialistisch advies wil of het echt een Mikwe is. Wellicht dat je de beoogde specialist met twee Mikwe's naar NL krijgt.

Index: handig!

- Geeft inzicht in:
  - **Wat** er aan documenten is
  - **Tijdlijn**
  - **Betrokkenen**

Denk in documenten!

- Wat **KAN** er aan documenten zijn?
- **ALLES** in Nederland is vastgelegd. **Alles.**
- Document = breed begrip!
- Ook database, geluidsopname, camerabeelden etc.

Alleen bestaande documenten!

Dus niet vragen:

- Hoeveel lantarenpalen in gemeente?
- Wie heeft vergunning?

Maar wél vragen:

- Overzichtskaart locatie alle lantarenpalen
- Kopie alle vergunningen

Denk strategisch!

- Info van bedrijven > ligt vaak ook bij ministerie
- Documenten vaak bij meerdere partijen
- Overheid is breed: óók ZBO's

Denk vanuit het nieuws

- Bijv. onderliggende info bij persbericht
- Of bij Kamerbrieven
- Of bij nieuwsberichten

Voorbeeld: ongeval Venlo

‘Fataal ongeluk was onnodig’

VENLO
DOOR ONZE VERSLAGGEVERS

Gemeenten geven vaak een evenementenvergunning af voor obstacle runs, maar zij weten dikwijls onvoldoende waar ze op moeten letten.

De 29-jarige Gitte Leurs uit Buchten overleed zondagochtend nadat ze zaterdag zwaargewond was geraakt op de stormbaan van VenloStormt. Onnodig, stelt Jerry Jansen, oprichter van OCR International, dat vooraf de veiligheid van stormbaanparcoursen test.

De organisatie van VenloStormt - die zelf ook gaat uitzoeken waar het is misgegaan - liet het tweedaagse evenement na overleg met de nabestaanden gisteren gewoon doorgaan. Wel is op verzoek van de familie de Superglijbaan uit het par-

De gemeente Venlo wil de vergunningen van VenloStormt voorlopig nog niet openbaar maken. Volgens een woordvoerder zou openbaarmaking het onderzoek van de politie kunnen beïnvloeden.

Vergunning

DSV

VenloStormt

HINDERNISSEN STORMLOOP

 10 EN 11 JUNI 2017

Maasboulevard	14	Superglijbaan	glijden en klimmen	hoogtevrees, angst voor water/kou	4 > inzet 4 LGOW* - 6 duikers
Tong	15	Tunnelroute	kruipen	nvt	1 > inzet 2 EHBO
Prof Gelissensingel	16	Viaduct	nvt	nvt	nvt

Venlo

Te weinig duikers bij VenloStormt tijdens dodelijk ongeval

Gisteren om 21:15 door Paul Bots

Print

Te weinig **duikers** bij obstacle run **Venlo** tijdens dodelijk ongeval

AD.nl - 19 uur geleden

... **duikers** bij obstacle run **Venlo** tijdens dodelijk ongeval. De organisatie van obst Stormt had op het moment dat vorige week een dodelijk ongeval gebeurde te weinig **duikers** actief. Dat meldt De Limburger vandaag. Redactie 16-06-17, 21:54.

'Te weinig **duikers** bij obstacle run **Venlo**'

RTL Nieuws - 17 uur geleden

De vrouw raakte zwaargewond toen ze van de glijbaan afgleed en er in het water een **duiker** op haar terecht kwam. Ze raakte bewusteloos en verdween onder water. Redders haalden de vrouw uit het water en reanimeerden haar, maar later ...

'Te weinig **duikers** bij dodelijk ongeluk **Venlo**'

Telegraaf.nl - 18 uur geleden

VENLO - Bij de obstacle run in **Venlo** waar vorige week een dodelijk ongeval plaats vond, waren er te weinig **duikers** actief. Volgens de vergunning moesten er zes **duikers** en vier redders aanwezig zijn maar in werkelijkheid waren er vier **duikers** en ...

Te weinig **duikers** bij fataal ongeluk **Venlo Stormt**

1Limburg - Nieuws en Sport uit Limburg - 19 uur geleden

Omdat het zaterdag om een voorwedstrijd ging, waren er minder **duikers** en redders aanwezig dan volgens de vergunning moest. Maar volgens de gemeente maakt dat geen verschil met de voorschriften in de vergunning golden voor het complete ...

VenloStormt had te weinig **duikers** tijdens obstakelloop

NU.nl - 9 uur geleden

Bij de obstakelloop in **Venlo** waar vorig week een ernstig ongeluk gebeurde, waren hulpverleners aanwezig. Bij het obstakel - een grote glijbaan - stonden te weinig **duikers** paraat, schrijft de Limburger vandaag.

Werkwijze: 1

- Werk precies
- Data, adressen
- Elke fout wordt (wellicht) afgestraft!

Werkwijze: 2

- Hou administratie goed bij
- Let goed op **TERMIJNEN!**
- Te laat = niet-ontvankelijk
- Alle inspanning voor niets

Werkwijze: 3

- Kort briefje volstaat (meestal)
- Heel eenvoudig: **beschrijf wat je wil hebben**
- Belangrijk: **benoem 'bestuurlijke aangelegenheid'** (ofwel 'de kwestie')

‘Bestuurlijke aangelegenheid’

- Kort gezegd: ‘**de kwestie**’
  - WOB vliegveld = ‘bestuurlijke aangelegenheid Maastricht Aachen Airport (MAA)’
- Gedetailleerder: ‘alles waarover **dossier** bestaat / bestuursorgaan **beleid** heeft gemaakt / heeft **gehandeld**’

Inhoud Wob-verzoek: 1

- Bij deze dien ik, [NAAM], een Wob-verzoek in (verzoek in het kader van de Wet openbaarheid van bestuur). Ik wil graag **kopie van danwel inzage in** hieronder nader omschreven documenten of informatie aanwezig bij of onder uw [BESTUURSORGaan]. Het betreft documenten of informatie in het kader van de bestuurlijke aangelegenheid [BIJVOORBEELD: 'vliegveld MAA'].
- Concreet vraag ik om de volgende documenten:
  - Omschrijven, mag gedetailleerd

Inhoud Wob-verzoek: 2

- U wordt verzocht binnen 28 dagen op dit verzoek te beslissen. Geen of een onvoldoende antwoord op de vervaldatum zal worden opgevat als een afwijzing.

Inhoud WOB-verzoek: 3

- Ik verzoek u de gevraagde informatie die digitaal bij u aanwezig is in **digitale vorm** te verstrekken. Van de informatie die alleen analoog ('hard copy') in uw archief aanwezig is, ontvang ik graag een **kopie**. Indien u voornemens bent om hiervoor **kopieerkosten** in rekening te brengen, verzoek ik u vooraf hierover contact met mij op te nemen.

Kopieerkosten

- Mogen worden gevraagd
- Ministeries zelden, gemeenten soms
- Kunt (alsnog) vragen om **inzage** ipv. kopie

Kern van de zaak:

- Beschrijf concreet wat je wil hebben
- Noem het 'een verzoek in het kader van de Wob'
- Zó eenvoudig is een Wob-verzoek!

Basisregels t.a.v. verstrekken

- “Alles wat van belastinggeld is betaald, is openbaar”
- Ofwel: alles van en bij de overheid is openbaar
  - Bedrijven **niet** onder de Wob
  - Brief bedrijf **aan** ministerie **wel** onder de Wob
  - Máár.....

Basisregels t.a.v. weigeren: 1

- Sommige gegevens **nooit** openbaar
  - Persoonsgegevens (bijv. strafblad)
  - Opsporingsgegevens (dossier politie)
  - Staatsgeheimen (bijv. plattegrond kerncentrale)

Basisregels t.a.v. weigeren: 2

- Veel gegevens soms **wel**, soms **niet** openbaar
- Documenten vaak **deels** openbaar

Veelgebruikte 'weigergronden'

- 'Bescherming persoonlijke levenssfeer' (privacy)
- 'Financieel-economisch belang'
- 'Intern beraad'
- 'Persoonlijke beleidsopvattingen'

Weigergronden: subjectief!

- Kun je dus aanvechten
- Eendoordeel aan de rechter
- Bijvoorbeeld: **mening** wethouder = ‘persoonlijke beleidsopvatting’
- Maar **feitelijke mededeling** van wethouder = géén persoonlijke beleidsopvatting!

Voorbeeld feit vs. mening

- “Schouwburg lijdt 2 miljoen verlies..” = FEIT
= **openbaar**
- “..en dat verlies willen we niet betalen” =
MENING = ‘persoonlijke beleidsopvatting’
= **niet openbaar**

Procedure in vogelvlucht

- Verzoek: max. 2 x 28 dagen
- Bezwaar: binnen zes weken indienen
- Besluit op bezwaar: na minimaal zes weken
- Beroep bij rechter: zitting na 6 à 12 maanden
- **Plan dus 2 à 3 maanden vooruit!**

Tot slot: voorbeeld 'cipiers'

- WOB: sancties gevangenis personeel
- Gegevens verstrekt in Excel-bestand
- Tendens er uit gehaald

Ontslag uit de bajes

De meeste cli-
pers worden
ontslagen we-
gens ongeoor-
loofde contac-
ten met (ex-)
gedetineerden

SINDS 2007 ZIJN 205 WERKNEMERS WEGENS WANGEDRAG WEGGESTUURD, ONTHULT ELSEVIER NA BEROEP OP DE WET OPENBAARHEID VAN BESTUUR

Sjors van Beek

Jaarlijks worden in Nederlandse gevangenis gemiddeld 35 cipiers ontslagen omdat ze ernstig in de fout zijn gegaan, en dat aantal stijgt. In 2012 moesten 44 personeelsleden van DJI (Dienst Justitiële Inrichtingen) hun biezen pakken omdat ze over de schreef waren gegaan. Het jaar daarvoor kregen 36 medewerkers gedwongen hun congé. Dat blijkt uit cijfers die DJI na een beroep op de Wet openbaarheid van bestuur heeft geleverd aan Elsevier.

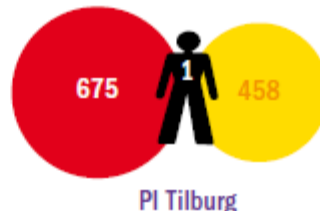
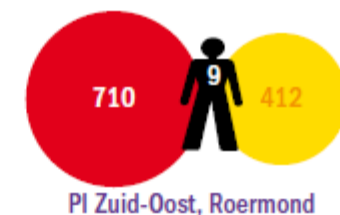
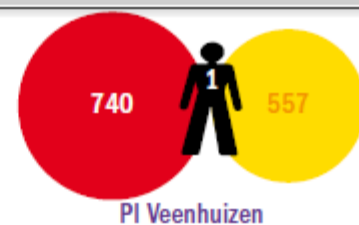
Sinds 2007 zijn in totaal 205 personeelsleden van DJI vertrokken na een onderzoek naar hun integriteit. Van hen werden er 181 onvoorwaardelijk ontslagen en namen er 24 zelf ontslag. Nog eens 21 personeelsleden kregen voorwaardelijk ontslag aangezegd wegens een misstap. De vergrijpen die de DJI-medewerkers plegen, zijn zeer divers.

oorloofd contact met een (ex-)gedetineerde', in totaal 47 keer. Daarna komt de categorie 'privé-gerelateerd': in vrijwel alle gevallen wil dat volgens DJI zeggen dat de medewerker in zijn vrije tijd met politie of justitie in aanraking is gekomen. Vanaf 2007 leidde dat 43 keer tot ontslag.

'Diefstal/fraude' was zestien keer de vertrekreden, 'verzuim' elf keer, net als 'pesten/intimidatie/bedreiging'. Het binnensmokkelen van verboden goederen werd tien keer met ontslag bestraft, 'belangenverstrengeling/ongeoorloofde nevenwerkzaamheden' eveneens. De Bijlmerbajes (penitentiaire inrichting Over Amstel) voert de top-10 aan van inrichtingen met de meeste ontslagen: veertien maal was een medewerker niet meer te handhaven (zie 'Top-tien' op pagina 26). Bij penitentiaire inrichting (PI) Rotterdam en jeugdinrichting de Hartelborgt werden elk negen medewerkers ontslagen wegens ge-

Mogelijk zijn deze aantallen nog hoger: over de jaren 2007 en 2008 zijn de door DJI verstrekte ontslagcijfers niet allemaal terug te voeren op een bepaalde inrichting. Vanaf 2009 is wel elk individueel ontslag te herleiden tot een bepaalde gevangenis en een bepaald vergrijp, en zijn de jaren onderling ook vergelijkbaar. Het totale aantal strafontslagen in die periode stijgt gestaag: van 24 in 2009 tot 44 afgelopen jaar.

DJI is niet scheutig met uitleg over de achtergronden van ontslagen. Alle vragen over de precieze aard van de vergrijpen worden afgewimpeld vanwege de privacy van de betrokken werknemers. Zo is in 2007 in PI Nieuwegein een onderzoek verricht wegens 'suicide gedetineerde'. Welke rol het personeelslid speelde, wil DJI niet vertellen. Ook over drie gevallen van hulp bij ontvluchting (in Almere, Den Haag en Arnhem) wil de dienst verder niets kwijt.

Justitiële Jeugdinrichting (JJI)

44

Dus: GA WOBBEN!

- Er is véél meer openbaar dan je denkt!
- Je hebt **RECHT** op die informatie!